

Vox maris. Fragmentul neterminat ce cuprinde 43 de pagini, intitulat *Nuages d'automne sur les forêts*, compus undeva între 1931 și 1937 începe sumbru, la violoncel, ca o trezire din străfunduri a unor imagini-senzații aproape vizuale. Orchestra, în format redus, cu corzi, lemne, patru corni, două trompete și un singur percuționist pare să zugrăvească întinderi cu vegetație abundentă în culori întunecoase și calde, văzute de sus. O culminație mare pe accelerando se transformă într-un moment de involburare, tot în vedere panoramică. Sugestia mișcării lineare sau în cercuri și spirale are o forță plastică extraordinară. Sfârșitul brusc sporește misterul acestei muzici pe care Zubin Mehta a dirijat-o cu înțelegere lăuntrică.

Sentimentul spațiilor largi s-a prelungit în *Concertul pentru vioară* de Brahms, interpretat de Leonidas Kavakos. Introducerea orchestrei, masivă, a dat acea impresie de rezistență a materiei care dă sens marilor victorii. Dar versiunea lui Kavakos nu a avut monumentalitate și adevărată căldură brahmsiană. Întreaga parte I s-a bucurat de tempi așezați; cadența a fost cântată tacticos, cu sânge rece, iar intrarea orchestrei a sunat straniu, dezacordat, pentru că solistul distonase progresiv, urcând pe tot parcursul cadenței. Coda rapidă a rearanjat intonația. Partea a doua a sunat frumos, cu momente de dialog intim între solist și dirijor, susținut și vizual. În partea a III-a, însă, Mehta a fost nevoit să țină în frâu tendința lui Kavakos de a accelera pe refren. Succesul a fost enorm, dar interpretarea lui Kavakos nu m-a convins. Bisul, *Gavotte en rondeau* din Partita nr. 3 de Bach, a fost capricios, cu efecte agogice imaginative, într-o estetică mai degrabă manieristă.

Mehta a dirijat *Simfonia a IX-a în Do major* de Schubert cu încărcătură emoțională și sobrietate, fără afectări și «efecte speciale», așa cum numai un adevărat «patriarh» o poate face. Interpretarea sa a fost nobilă, deloc sentimentală; cu vârsta, simplitatea, autenticul, esența devin expresia frumuseții supreme. Forma de sonată – de loc simplă în ipostazele sale diferite în cele patru părți ale simfoniei – a structurat această muzică ce nu încetează a surprinde, printre altele, și prin raporturile tonale neașteptate și modulațiile curajoase, cum mai găsim, o sută de ani mai târziu, la Prokofiev.

Tritsch-Tratsch-Polka de Johann Strauss II dată în bis a încheiat concertul. Orchestra a cântat cu mare însufletire. Mehta, care a colaborat cu Israel Philharmonic Orchestra din 1969, în 1981 fiind numit pe viață director muzical, a anunțat recent că va părăsi această funcție în octombrie 2018. Într-o scurtă conversație în culise, a reieșit ca ține minte perfect prima sa vizită în România, în 1964, când era deja director muzical la Montreal Symphony Orchestra și la Los Angeles Philharmonic. Avea 28 de ani și lumea îl compara cu un tigru. Astăzi, privind cu ochi de adult, îmi apare ca suveranul unui domeniu fără granițe, unul din ultimii regi din mitologia vremurilor noastre.

Lena VIERU CONTA

Olimpianul Zubin Mehta și virtuozul atipic Leonidas Kavakos

Prieten al Festivalului Internațional George Enescu de aproape șase decenii, Zubin Mehta, președinte onorific al ediției 2017, a oferit două concerte de cel mai înalt nivel artistic alături de Israel Philharmonic Orchestra, unul dintre ansamblurile sale preferate, fiind așteptat și de această dată cu nerăbdare de melomanii români.

Dacă în primul concert Zubin Mehta a avut-o alături pe tânăra pianistă Kathia Buniatishvili, în cel de-al doilea, susținut pe 17 septembrie, maestrul a colaborat cu Leonidas Kavakos,

unul dintre cei mai apreciați violoniști ai ultimelor decenii aflat în momentul deplinei maturități artistice. Acesta a propus pentru seara apariției sale în Festivalul Internațional George Enescu, propria versiune a unuia dintre opusurile de referință ale literaturii violonistice universale: *Concertul în Re major* de Johannes Brahms.

Mai întâi însă, Zubin Mehta și Israel Philharmonic Orchestra au interpretat poemul simfonic *Voix de la Nature* (acesta poartă și subtitlul *Nuages d'automne sur le forêts*) de George Enescu, într-o versiune ce a surprins vibrația interioară a muzicii și noblețea liniilor melodice dar și caracterul impresionist al acesteia, imaginile sugerate de muzică oprindu-se brusc odată cu ultimele acorduri din ceea ce pare a fi fost expoziția unei forme de sonata, pe care Enescu nu a mai reușit să o finalizeze.

A urmat apoi *Concertul pentru vioară și orchestră* de Johannes Brahms în care partitura solistică a fost susținută de Leonidas Kavakos. Recunoscut pentru stilul său interpretativ mai introvertit, violonistul grec a realizat o variantă de o calitate artistică de înalt nivel, în care a expus o bună parte dintre caracteristicile prin care s-a impus în lumea muzicală. Astfel, acesta s-a dovedit, o dată în plus, un virtuoz atipic, care abordează cu o mare siguranță pasajele cele mai dificile și execută cu o deosebită claritate unele dintre cele mai complicate procedee de tehnică violonistică, fără a căuta cu obstinație momentele scânteietoare care să-l evidențieze în discursul muzical. Leonidas Kavakos este în schimb cerebral, mereu atent

să respecte planul simfonic general al lucrării unde secvențele de mare virtuozitate își au locul bine stabilit și capătă o semnificație anume.

Dacă în prima parte a *Concertului* brahmsian violonistul grec s-a dovedit un virtuoz desăvârșit dar calculat, în mișcarea mediană, acesta a fost de o tulburătoare sensibilitate, sunetul său cald și vibrato-ul bine dozat contribuind la construirea unei pagini muzicale pline de lirism în care muzicalitatea innăscută a lui Kavakos s-a simțit cu precădere în logica frazărilor. Odată cu începutul părții a treia, solistul a revenit la ideea de virtuozitate, de această dată elementele pregnante fiind ritmul și culoarea sonoră ce preiau caracteristici ale unor teme de dans popular maghiar. Realizând un interesant dialog cu orchestra, Leonidas Kavakos a construit astfel o mișcare finală a *Concertului* plină de energie și vervă în care elemente tehnice precum dublile coarde sau trecerile peste coarde au fost abordate cu precizie fiind supuse dramaturgiei opusului brahmsian. Deși s-a aflat în plan secund, ansamblul orchestral condus de Zubin Mehta a punctat cele mai importante momente ale partiturii, având o bună colaborare cu solistul, maestrul de origine indiana oferindu-i acestuia un acompaniament simfonic fermecător.

Partea a doua a serii a stat sub semnul muzicii lui Franz Schubert, Israel Philharmonic Orchestra interpretând *Simfonia a IX-a în Do major*, supranumită și „Marea simfonie în Do major” datorită dimensiunilor sale mai puțin obișnuite pentru un opus de la începutul epocii romantice. Având în față un Zubin Mehta olimpiu, membrii Israel Philharmonic Orchestra și-au însușit fiecare indicație a unuia dintre cei mai mari dirijori ai ultimei jumătăți de secol, construind una dintre cele mai valoroase versiuni ale Simfoniei lui Schubert. Încă de la primele acorduri ale opusului, sonoritatea orchestrei a fost una impresionantă, omogenă și de o calitate deosebită, captivând publicul prin liniile melodice de o rară frumusețe ce s-au succedat într-o curgere continuă pe tot parcursul lucrării, dar și prin momentele de virtuozitate în care muzicienii israelieni s-au dovedit a fi desăvârșiți instrumentiști. Alegând să plaseze compartimentul suflătorilor de lemn în fața restului ansamblului, Zubin Mehta a accentuat astfel rolul, aproape permanent în *Simfonia a IX-a* de Franz Schubert, de conducător al discursului muzical avut de această familie de instrumente, amintind într-o oarecare măsură de grupul concertino din concertele *grossi baroce*. De altfel, Zubin Mehta, suveran și sobru la pupitrul dirijoral, a evidențiat în versiunea sa deopotrivă noutatea muzicii schubertiene din zorii epocii romantice și legăturile profunde cu vechea artă austro-germană în care grija pentru detalii și organizare constituia unul dintre repere.

Cuceritor și profund, trăitor al fiecărei fraze muzicale, Zubin Mehta a oferit un exemplu de artă dirijorală desăvârșită, ce a potențat la maximum strălucirea uneia dintre lucrările de mare efect ale repertoriului romantic simfonic, aducând publicului bucuria savurării muzicii lui Franz Schubert într-o interpretare solară, echilibrată și monumentală în egală măsură.

La finalul unei serii de excepție, când impresia participării la un veritabil regal muzical încă se menține proaspătă, putem nota că Zubin Mehta și Leonidas Kavakos au oferit o lecție de profesionalism și artă nobilă încheiată în aplauzele entuziaste ale unui public recunoscător că a participat la încă un moment de referință al ediției 2017 a Festivalului Internațional George Enescu.

Mădălin Alexandru STĂNESCU

Orchestre National de France – Christoph Eschenbach și Thomas Hampson

După cum bine s-a putut observa, în programele ultimei săptămâni a Festivalului nu puține au fost prezențele

Orchestre National de France, dirijor Christoph Eschenbach,
Thomas Hampson (bariton)

2017
Foto - Alex Damian

componistice semnate Gustav Mahler. După „Simfonia I”, începând cu primul concert susținut de **Orchestre National de France** programul a fost dedicat integral marelui compozitor postromantic austriac. Au urmat *Simfonia a VI-a* cu **Royal Concertgebouw Orchestra**, *Coartetul cu pian în Mi bemol Major*, *Simfonia a II-a*, „Învierea”, precum și ciclul pentru voce și orchestră *Kindertotenlieder*. Firește că interesul ascultătorilor a fost subliniat în paralel cu numeroase alte creații, simfonii clasice, romantice și de secol XX. În deschiderea primului program, un anumit act de prudență în calitatea comunicării poate fi remarcat prin prezența vocală, profesională și calitativă a celebrului bariton american Thomas Hampson.

Renumele cântărețului Thomas Hampson a stabilit o cale personală de afirmare mai puțin obișnuită, în care calitățile vocale și de expresivitate s-au îmbinat cu studiul, cultura muzicală și, nu în ultimul rând relațiile multiple cu profesori și parteneri de spectacole, dirijori prestigioși. La anii maturității, i s-au recunoscut mijloacele de a cultiva profesional studiul vocii, stilul în domeniul susținerii unor masterclasses care au deschis orizonturi noi de afirmare tinerelor generații de cântăreți. Preocuparea sa pentru pedagogia cântului este, de asemenea, evidentă, mai ales în domeniul liedului. Pentru baritonul american, Gustav Mahler ocupă în repertoriul său un loc de seamă, care i-a asigurat celebritatea, fie că este vorba de *Cornul minunat al băiatului* sau *Cântecele calfei călătoare*. Trăirea subtilă și intensă a ciclului compus de Gustav Mahler, *Cântecele copiilor morți*, inspirat muzicianului după versurile lui Ruckert, a fost subiectul principal al interpretării sale în programul de debut al **Orchestre Nationale de France**, sub conducerea dirijorului Christoph Eschenbach. Cei doi muzicieni s-au înțeles în intenții chiar dacă, uneori, Eschenbach acorda mai puțină atenție solistului, în nuanțele discursului său și dialogul cu orchestra. Care este impresia lăsată publicului în succesiunea ciclului liedurilor mahleriene, nu este dificil de spus. Thomas Hampson are o pondere în derularea expresivă a muzicii vocale, păstrează un echilibru al dicției, pentru versul german, stăpânește fără efort modalitatea de adresare, cu o evidentă noblețe atitudinală.

Desigur, repertoriul orchestrei franceze oaspete devăluie preocupări diverse în modul de gândire al elaborării combinate a sunetelor. După *Simfonia a V-a în Do # minor* de Mahler, în care probabil că răbdarea unora dintre melomani a fost greu încercată la audiție de dimensiunile dezvoltător sonore și tematice ale unui Final care urmasse splendidei muzicalități poetice din *Adagietto*, exercițiul spectacular a demonstrat preocuparea dirijorului Christoph Eschenbach de a cultiva ecourile în timp ale acestei personalități creatoare, contemporane cu Bruckner și Brahms. *Simfonia a V-a*, lucrare care, așa cum aminteam, beneficiază de afecțiunea oricărui meloman pentru penultima secțiune „Adagietto” contrastează

cu pulsația *Marsului funebru*; mișcarea a doua nu a fost redusă, ci dimpotrivă s-a încărcat de noi eforturi sonore, prea târziu depășite printr-un „Scherzo” străbătut de lumini caracteristice profilului de gen. Cele cinci părți – *Trauermarsch*, *Stürmisch bewegt*, *Scherzo*, *Adagietto*, *Allegro giocoso* – ne sugerează o amplă frescă dramatică, în care artistul cercetează răspunsurile la propriile întrebări despre viață. Cum observa Bruno Walter, aceste răspunsuri există și sunt, în integralitate, realizate prin muzică, formă superioară de meditație filosofică la care marele artist a ajuns sondând profunzimea personalității sale în dialog cu destinul. Este concluzia formulată de Christoph Eschenbach și **Orchestre National de France**, ce îndeplinesc plener simbolică misiune a oaspeților, de ambadori ai muzicii franceze.

Grigore CONSTANTINESCU